संस्कृत

विवाहप्रयोग (संक्षिप्त)

नं १००

३३३१

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

अमुकनाम्न्याः मम कन्यकायाः करिष्यमाण विवाहांगभूत

श्री॥ विवाहे किंचित् लिख्यते॥ तिथ्यादि संकीर्त्य फलप्राप्त्यर्थं कन्यार्थिने आगताय अस्मै
(1) स्नातकाय वराय सीमांत वरपूजनं करिष्ये॥ आदौ निर्विघ्नतासिध्यर्थं गणपति पूजनं क
रिष्ये॥ गणानां त्वेति गणपतिं संपूज्य॥ वक्रतुंड महाकाय०॥ अनया पूजया विघ्नहर्ता
महागणपतिः प्रीयतां॥ अस्मिन्वरापूजि वरस्य पाद्यादि पूजां कृत्वा॥ सांगता सिध्य
र्थं गंधादिना ब्राह्मणान् संपूज्य भूयसीं दक्षिणां दत्वा॥ गणपतिं विसृज्य॥ इति सि
।मंतपूजनं॥ स्वस्तिवाचन नांदिमातृकापूजनं नांदीश्राद्धं नांदिन्यादि मंडपदेवता स्थापय॥
अथ वाग्दानं॥ गणपतिस्मरणं॥ अनृक्षरा ऋजवः सन्तु पंथा० कन्याहस्ते नारिकेल्यादि दत्वा॥
वरगोत्रोत्पन्नाय अमुकशर्मणः प्रपौत्राय अमुकशर्मणः पौत्राय अमुकशर्मणः पुत्राय
अमुकशर्मणे वराय॥ अमुकशर्मणः प्रपौत्रीं अमुकशर्मणः पौत्रीं अमुकशर्मणः पुत्रीं अमुकना
म्नीं कन्यां भार्यात्वाय वृणीमहे॥ वृणीध्वं॥ एवं त्रिः प्रदास्यामि इति त्रिर्वदेत्॥ कन्यापूज

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

येत्॥ गणपतिस्मरणपूर्वकं तिथ्यादि संकीर्त्य॥ कलत्रप्राप्त्यर्थं कन्याविवाहांगभूतं वाक्दान
महं करिष्ये तदंगत्वेन गणपतिपूजनं वरुणपूजनं शचीपूजनं च करिष्ये॥ गणपतिं सं
(2) पूज्य॥ मही द्यौरिति वरुणं संपूज्य कलशस्य मुखे० आयांतु मम शांत्यर्थं० परस्परपू
जनं कृत्वा॥ अष्टवर्षा भवेत्कन्या पुत्रवत्पालिता मया॥ कन्यावलोकनविधौ निश्चितस्त्वं
सुखी भव॥ अष्टवर्षा त्वया कन्या पुत्रवत्पालिता मया॥ वरावलोकनविधौ निश्चितस्त्वं सु
खी भव॥ गंधादिभिर्वंदनेन चर्चयेत्॥ समानीव आकूतिः समाना०॥ प्रसुग्मंताभियसोन
स्य०॥ कन्यां शचीं संपूज्य॥ देवेंद्राणि नमस्तुभ्यं देवेंद्रप्रियभामिनी॥ विवाहं भाग्यमा
रोग्यं पुत्रलाभं च देहि मे॥ [illegible] हिरण्यवती वसुपत्नी वसूनां०॥ वनस्पते शतवल्शो०
समिधस्य श्रयमाणः पुरस्तात्० घृतादुल्हं मधुमत्सुवर्णं०॥ कृतस्य कर्मणः सांग
तार्थं भूयसीं दद्यात्॥ इति वाक्दानं॥ अथ मधुपर्कः॥ आचम्य तिथ्यादि संकी
अभ्यंगे पातिते कृ वेदशादोषविवर्जिते॥ इमां कन्यां प्रदास्यामि देवाग्निद्विजसंनि

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

श्रीगणपतिस्मरणं फलप्राप्त्यर्थं कन्यार्थिने आगताय अस्मै स्नातकाय वराय कन्या
(2A) दानांगभूतं मधुपर्केणार्हयिष्ये ॥ विष्टरो विष्टरो विष्टरः ॥ वरहस्ते दद्यात् ॥ अर्हं वर्ष्मे
त्यस्य वामदेवो विष्टरो नुष्टुप् ॥ विष्टरोपवेशने विनियोगः ॥ अर्हं वर्ष्म सजातानां ॥ उ
दगग्रे विष्टर उपविशेत् ॥ पाद्यं पाद्यं पाद्यं ॥ तेन उदकेन वरस्य पादप्रक्षालनं कृत्वा
अस्मिन्राष्ट्रे ॥ ततो वरः लौकिकोदकेनाचम्य ॥ गंधाक्षतफलयुक्तं ॥ अर्घ्यमर्घ्यम
र्घ्यं ॥ आचमनीयमाचमनीयमाचमनीयं ॥ तस्यैकदेशं गृहीत्वा अमृतोपस्तरणमसि
पीत्वा ॥ लौकिकेनाचम्य ॥ मित्रस्यत्वा चक्षुषा ॥ मधुपर्को मधुपर्को मधुपर्कः ॥ स मधुप
र्कः देवस्यत्वा सवितुः प्रसवे श्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामि ॥ मधुवा
ता इति तृचस्य राहूगणो गोतमो विश्वेदेवा गायत्री ॥ मधुपर्कावेक्षणे विनियोगः ॥
मधुवाता ऋ० ३ ॥ तत्पात्रं सव्यहस्ते गृहीत्वा ॥ अंगुष्ठानामिकाभ्यां त्रिः प्रदक्षिण

२ मालोक्य॥ वसवस्त्वा गायत्रेण छंदसा भक्षयंतु॥ पूर्वतः निक्षिपेत्॥ रुद्रास्त्वा त्रैष्टुभेन
छंदसा भक्षयंतु दक्षिणतः॥ आदित्यास्त्वा जागतेन छंदसा भक्षयंतु पश्चिमतः॥
(3) विश्वेत्वा देवा आनुष्टुभेन छंदसा भक्षयंतु उत्तरतः॥ भूतेभ्यस्त्वा इति त्रिः॥ मधुपर्क
पात्रं भूमौ निधाय॥ एकदेशं गृहीत्वा विराजो दोहोसि प्राश्य॥ आचम्य॥ पुनः विरा
जो दोहमसीय प्राश्य॥ आचम्य॥ पुनः मयि दोहः पद्यायै विराजः॥ प्राश्य लौकिको
दकेनाचम्य॥ पूर्वं आचमनीयपात्रसंभृतेन अमृतापिधानमसि पीत्वा॥ लौकि
केन आचम्य॥ आचमनीयशेषं सर्वं गृहीत्वा सत्यं यशः श्रीर्मयि श्रीः श्रयतां प्राश्य॥
लौकिकेनाद्भिराचामेत्॥ ततो दाता गौर्गौ इतिवा अनिवेदितां गां॥ माता रुद्राणां इत्यस्य
भार्गवो जमदग्निर्गौस्त्रिष्टुप् गोरुत्सर्जने विनियोगः॥ माता रुद्राणां॥ ऋ.॥ जप्त्वा
ओमुत्सृजेत्युक्तो विसर्जेत्॥ ततो दाता गंधमाल्यवस्त्रयुग्मउपवीते युग्माभर
णादिना यथाविभवं पूजयेत् अनेन पूजनेन लक्ष्मीनारायणो प्रीयतां इति मधुपर्कः

अथ कंन्यादानं॥ प्राङ्मुखीं कंन्यां प्रत्यङ्मुखं वरं मध्ये उत्तरदशां पटं धारयेत्॥ तदेव लग्नं॰ पट
(3A) मुद्दाप्रसार्य॥ वधूवराभ्यां परस्परं ज्योतिर्वित् निर्दिष्टे सुमुहूर्ते नीरीक्षणं कारयेत्:
वरः॥ अभ्रातृघ्नीं वरुणापतिघ्नीं बृहस्पते इंद्रापुत्रघ्नीं लक्ष्म्यं तामस्यै सवितुस्सुवेति
जपन् वीक्षेत्॥ अघोरचक्षुरपतिघ्न्येति कन्या यावद्यमाघोरे जपित्वा॥ वरः दर्भाग्र
णतस्य भ्रुवोर्मध्ये बाह्यतृभिः परिमृज्य [illegible] रस्याप उपस्पृशेत्॥ ब्राह्मणाः कृकृपव
पठेत्॥ यजमानः देशकालौ संकीर्त्य मम समस्तपितृणां निरतिशयसांनंद ब्रह्मलो
कावाप्त्यादि कंन्यादानकल्पोक्त फल[illegible]प्राप्त्यर्थं अनेन वरेण अस्यां कंन्यायां उत्पादयि
ष्यमाणसंतत्या द्वादशावरान् द्वादशापरान् पुरुषान् पवित्रीकर्तुं आत्मनश्च लक्ष्मी
नारायणप्रीतये ब्राह्म्य विवाहविधिना कंन्यादानं महं करिष्ये॥ इति संकल्प्य॥
सपत्नीकोत्थाय॥ उदङ्मुखः वकन्यां संप्रगृह्य॥ कन्यां कनकसंपन्नां कनका

२ भरणैर्युतां दास्यामि विष्णवे तुभ्यं ब्रह्मलोकजिगीषया ॥ विश्वंभरः सर्वभूताः साक्षिण्यः
सर्वदेवताः ॥ इमां कन्यां प्रदास्यामि पितॄणां तारणाय च ॥ इति पठित्वा गस्य दक्षिणस्थ
(५) भार्यादत्तपूर्वकल्पित जलधारामविच्छिन्नां नव कांस्यपात्रो परिधृतकन्यांजलिसुप
रिपस्य वरांजलि दक्षिणहस्ते दीपन्वेदन कन्या तारयतु ॥ पुण्यं वर्धतां ॥ शिवा आ
पः संतु ॥ सौमनस्यमस्तु ॥ अक्षतं चारिष्टं चास्तु ॥ दीर्घमायुः श्रेयः शांतिः पुष्टिः तु
ष्टिश्चास्तु ॥ यच्छ्रेयस्तदस्तु ॥ यत्पापं तत्प्रतिहतमस्तु ॥ पुण्याहं भवंतो ब्रुवंतु ॥ स्वस्ति
भवंतो ब्रुवंतु ॥ ऋद्धिं भवंतो ब्रुवंतु ॥ श्रीरस्त्विति भवंतो ब्रुवंतु ॥ अमुकगोत्रोत्पन्नः ॥
अमुकशर्माहं ममेसमस्त पितॄणां ० ॥ प्रीतये अमुकप्रवरा[illegible]न्वित अमुकगोत्रोत्पं
नां ॥ अमुकशर्मणः प्रपौत्रीं ॥ अमुकशर्मणः पौत्रीं ॥ अमुकशर्मणः ममपुत्रीं अमुकनां
म्नीं कन्यां वरार्थिनीं श्रीरूपिणीं प्रजापति दैवत्यां प्रजोत्पादनार्थं कन्यामहं संप्रददे ॥
अमुकप्रवरोन्वित अमुकगोत्रोत्पन्नाय अमुकशर्मणः प्रपौत्राय अमुकशर्मणः पौत्राय अमुकशर्म
णः पुत्राय अमुकशर्मणे कन्यार्थिने श्रीधररूपिणे वराय

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan

इतित्रिवारं॥ कन्यांप्रतिगृह्णातुभवान्॥ वरः ओंस्वस्ति॥ यजमानः कन्यायादक्षिणां
(5A) संप्रतिमृत्स्य॥ कइदंकस्मादात्कामः कामायादात्कामोदाताकामःप्रतिगृहीताकामंस
मुद्रमाविशकामेनत्वाप्रतिगृह्णामिकामैतत्तेवृष्टिरसिद्यौस्त्वाददातुपृथिवींप्रति
गृह्णातु॥ इतिमंत्रंजपित्वा॥ धर्मप्रजासिध्यर्थंकन्यांप्रतिगृह्णातुभवान्॥ दाता
गौरींकन्यामिमां विप्रयथाशक्तिविभूषितां गोत्रायशर्मणेतुभ्यंदत्तां विप्रसमा
श्रय॥ कन्येममाग्रतोभूयाः कन्येमेदेवपृष्ठतः॥ कन्येमेपार्श्वतोभूयास्त्वद्दाना
न्मोक्षमाप्नुयां॥ ममवंशकुलेजातापालितावत्सराष्टकं॥ तुभ्यंविप्रमयादत्तापुत्र
पौत्रप्रवर्धिनी॥ धर्मेचार्थेचाकामेचानातिचरितव्यात्वयेयं॥ वरः नातिचरा
मि॥ दाता कृतस्यकन्यादानस्यसांगतार्थंइमांसुवर्णमयींअग्निदैवत्यांदक्षि
णांतुभ्यमहंसंप्रददेतिवरहस्तेदक्षिणांदत्वा॥ वरः ओंस्वस्ति॥ ततः दाताव

४ रायगोदीपिकादि यथासंभवं दानानि दद्यात् ॥ तस्य कन्यादानसांगतायै यथा
शक्ति भूयसीं दक्षिणां दातुमहमुत्सृजे ॥ तथा यथाज्ञातं ब्राह्मणभोजनं कुर्यात् ॥
(5) अथ वरः ॥ यत्कक्षीवांसं वननं विश्वेदेवा अनुष्टुप् ॥ कुक्ष्यभिमंत्रणे विनियोगः ॥ य
त्कक्षीवांसं वननं० ॥ अथ पुरोधाः कांस्यपात्रे जलमासिच्य अभिषेकं कुर्यात् ॥
अनाधृष्टमसि अस्य वामदेव आपो बृहती ॥ उदकाभिमंत्रणे वि० अनाधृष्टमसीति क्र
आपो क्र तत्र मंत्राः ॥ आ नः प्रजां जनयतु० समाप्य इंद्रमीढ्वः० संकाश्लीभ्य न्युरभ०
कृष्टा समंजंतु० सम्राज्ञ्येधि क्र ४ त्रायंतां० क्र० देवस्य त्वा० अभिषेकोस्तु ततः
क्रकू पुरोधा दुग्धा केनस्तु येषां वधूवराभ्यां वेष्टनं कुर्यात् तत्र मंत्राः परित्वा गिर्वणो० क्र
ततः कंठदेशास्यं सूत्रं अधो कांस्य वरो वभीम्यात् नीललोहितं भवति० क्र

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(5A)

ट्टिदेशास्थस्तंभेउर्ध्वे निष्कास्य तेनैव मंत्रेण वरहस्ते वधूर्बध्नीयात्॥ आयुर्वर्धनमक्षता
रोपणं कुर्यात्॥ तद्यथा दुग्धाक्तं तंडुलपूरितं कन्यांजल्युपरि वरांजलिं निधाय॥ कन्या
तारयतु ~~पुण्यं वर्धतां श्रमा आशिषः~~ संतु दक्षिणाः पांतु॥ बहुदेयं चास्तु॥ पुण्यं वर्धतां॥ शां
तिः पुष्टिस्तुष्टिश्चास्तु॥ तिथिकरणमुहूर्तसंपदस्तु॥ इत्युच्चार्य॥ कन्या भगो मे कामः
समृध्यतां॥ इति वरमूर्धन्यारोपयेत्॥ वरः यशो मे कामः समृध्यतां॥ इति वधूशि
रसि क्षेपयेत्॥ एवं पुनः॥ वधूः श्रियो मे कामः समृध्यतां॥ वरः धर्मो मे कामः स
मृध्यतां॥ २ पुनः वधूः प्रजा मे कामः समृध्यतां॥ वरः यशो मे कामः समृध्यतां॥
३ ततः पूर्ववत्॥ वरः यशो मे कामः समृध्यतां॥ वधूः भगो मे कामः समृध्यतां॥
वरः धर्मो मे कामः समृध्यतां॥ वधूः श्रियो मे कामः समृध्यतां॥ वरः यशो मे का

५ मः समर्प्यतां॥ वधूः मज्जा मे कामुः समर्प्यतां॥ लूछ्छी मेक गरकुर्यात्॥ ततः वरः
(6) पुष्पेन कन्याललाटे तिलकं कुर्यात्॥ कन्या वरललाटे तथैव॥ ततः कन्यां पटवस्त्रं
सकंचुकं वरपक्षीसुवासिन्यां निदधेत्॥ ततः वरः देवतास्मरणपुर्वकं वधूकं
ठे सौभाग्यसूत्रं बध्नीयात्॥ तन्मम मं॥ मांगल्यतंतुनानेन ममजीवनहेतुना कंठे
बध्नामि सुभगे सा जीव शरदः शतं॥ ततः गणपति महालक्ष्मी पार्वती शची
पुजयेत् नाममंत्रेण॥ ततः सौभाग्य सिध्यर्थं वायनानि दद्यात्॥ द्रू जैआ शेषो
द्ययः भं द्र कर्णेभिः० शतं जीव०॥ इति कन्यादानं॥ अथा विवाहहोमः॥ सपत्नीको
वरः॥ देशकालौ संकीर्त्य प्रतिगृहीतायां अस्यां वध्वां भार्यात्वसिद्धये गृह्या
ग्नि सिद्धये च विवाहहोमाख्यं कर्म करिष्ये॥ तदंगं स्थंडिलादि अग्निप्रतिष्ठां ५

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(6A)

कृत्वा ॥ अस्मगदृषदं सोपलां प्रतिष्ठाप्य ॥ सप्त संकुल राशीं कृत्वा सपल्लवं कल-
शं संस्थाप्य ॥ समिद्वयं ॥ दाय विवाह होमे देवता प्रारम्भ हार्थम् त्वाधानं क-
रिष्ये ॥ आस्मिन न्वाहिलग्ने ॥ ज्ञातवेदसमग्नि निध्मेन प्रजापतिं प्रजापतिं
चाघार देवते आज्येन ... प्रधानं [illegible] अग्निंपवमानं सह दाग्निं प्रजापतिं
चाज्येन ॥ अयमाग्निं वरुणाग्निं पूष [illegible] आप्तिं शाद्रव्येण त्यागेन स्विष्टकृ०
भूर्भुवस्स्वाहा ॥ ~~अन्वाधे दसमन्यस्य~~ ... यद० पारस्कर गृह नादिपा आसादनं
कुर्या ॥ तूलाजाप अं सा साध्य ॥ आज्यसंस्कारांतं कृत्वा ॥ विध्यानिन इति ० अथ प्र
धानहोमः ॥ अग्न आयूंषि तिसृणां शतं वैखानसा ऋषयः ॥ अग्निपव
मानो देवता गायत्री छंदः विवाह प्रधान होमे विनियोगः ॥ अग्न आ

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(७)

यूंषिपूवस०॥अग्नेनयमा नायेदं०॥ॐ अग्निर्ऋषिः पव०॥अग्नेर्पवस्वस्वपा०
त्वमेमर्यमा वसुश्रुतो ग्निरास्त्रिष्टुप्विवाहप्र० त्वमर्यमा भवासि० अग्नयेयदं०
प्रजापतेर्हिरण्यगर्भः प्रजापतिस्त्रिष्टुप्विवाहप्र० प्रजापतेनत्व० प्रजापतय०
तत: गृह्णा० गुरवीं वधूं प्रसह्य० सुरवावरः तस्याः सांगुष्ठदक्षिणपाणिं धृत्वा तत्र
...ग्नेराग्नेर्गृभ्णामि तस्सूर्या सावित्री सूर्या सावित्री॥ पाणिग्रहणे विनियोगः॥
गृभ्णामि ते सौभगत्वाय हस्तं० इति वधूं उत्थाप्य तस्याः करौ प्रक्षाल्य अं
जलिं ...वर: स्रुवेण अंजलिमभिघार्य वधूंलाजान् अंजलौ लाजां द्विरो
प्य पञ्चावत्ती त्रीवारं सेप्यवरः शूर्पमभिघार्य अंजलिमभिघार्य अर्यमन
...णामदेवो अर्यमाग्निमनुष्टुप्॥ विवाहप्रधानलाजाहोमे विनियोगः

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(७A)

र्यमणंनुदेवंकन्या० सइमांदेवो० स्वाहा अर्यम्णाग्नयइदं० इति वधूअंजलिंवरेणध

अग्नौ अवदानंदद्यात् ॥ वरः अग्रे वधूः पश्चात् अग्निंप्रदक्षिणीकृत्य ॥ वरः

पेतुल मंत्र अमोहमास्मि सात्वंसा त्वमस्मि० प्रजो प्रजनपावहे० ततः वधूद्वा

भ्यां पादाभ्यां दृषदोस्थित्वा तन्मंत्रेः इममश्मानं वामदेवो वधुरनुष्टुप् ॥ अत्रेमा

हिणे विनियोगः इममश्मानमारोहाश्म० पुनः पूर्ववत् अंजल्युपस्तरणा

दौ वरुणंनु वामदेवो वरुणाग्निरनुष्टुप् विवाह प्रधान [illegible] लाजाहोमे वि० वरुणं

देवंकन्या अग्नि० वरुणाग्नय० अमोहमास्मि० इममश्मानं० पुनः अंज

ल्युभिघार्य पूषणंनु वामदेवो पूषाग्निरनुष्टुप् विवाह० लाजाहोमे०

पूषणनुदेवकन्या० पूषाग्नयइदं० अमोहमस्मि० इममश्मानं० शेष

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

जानुभ्यूर्पकोणेन अग्नौ जुहुयात्‌ ततः वरः प्रजापतिस्वाहेत्युपांशु ॥ प्रजा
पइदं० ततः वरः ॥ प्रत्वामुंचामीतिद्वयोः स्तूर्यासा विभीस्तूर्यासा विभी ॥ आ
त्रिष्टुप्‌ प्रद्दिलीवानुष्टुप्‌ शिरवा विमोचने विनि० प्रत्वामुंचामि० कूकुर.
मुलरात्रीशिरवां विमुंचाति ॥ शिरवा बंधनाभावेन विमोकः ॥ ततः सप्ततंडुलरा
शिषु वधूवराभ्यां दक्षिणेन पादेन ... क्रमण ... जनयेत् ॥ इषे कपदी
सा ... नुव्रता भव पुत्रान्विंदा ... हस्ते संतु जरदष्टय इति प्रथमं
द्विपदी भव ... रायस्पोषाय त्रीपदी भव ... मायोभव्याय चतुष्पदी
भव प्रजाभ्यः पंचपदी भव ऋतुभ्यः षट्पदी भव सखा सप्तप
दी भव भवेत्यादिः सर्वत्रानुषंगः ॥ ततः पूर्णकलशं वधूवराभ्यां स्प

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(8A)

मस्तके स्पृष्ट्वा॥ तत: पुरोधा कलशस्योदकेन वरां लिर स्थितादिना वधू
वरयो: सिंचनं कार्यं॥ नतवर: स्वासने उपविश्य आज्येन यदस्येति स्वि
ष्टकृतं कृत्वा त्रिसंधानादि प्रायश्चित्तं समाप्य विसर्जिते च दिवा सूर्यं
अवलोकयेत्॥ रात्रौ ध्रुवमरुंधतीं सप्तऋषीन वलोकयेत्॥ यस्मस्म
त्या० श्रेयसीं देवता॥ इति विवाहहोम॥ अथ गृह प्रवेशनीय होम आ
चम्य तिथ्यादि संकीर्त्य॥ वर: स्वगृहे मम विवाहाग्नेः दृढ्तासिद्धि द्वारा
श्रीपरमेश्वर प्रीत्यर्थं गृहप्रवेशनीय होमं करिष्ये॥ स्वगृहे स्थंडिले
[illegible]नादि स कल[illegible]कर्म करिष्ये॥ वैवाहिकग्नौ॥ गृहप्रवेशनी
नीय होमदेवता परिग्रहार्थं अन्वाधानं करिष्ये॥ अस्मिन्नन्वाहिताग्नौ

वियादित्यचक्षुषी आज्येनात्रप्रधानं सूर्यासावित्र्याश्चतुर्वारमाज्येन शेषेण
(१) स्विष्टकृतं० सद्यो।यक्ष्ये समस्त० अग्नेस्सन्निधानाद्धाय परिसमूहनादि
कुर्यात्।।पत्न्यन्वारब्धायुध्माधानाद्याज्यभागांतं कृत्वा।।आनःप्रजामित्या
दि ऋक्चतुष्टयस्य सूर्यासावित्री।ऋषिः सूर्यासावित्री देवता।। प्रथमाज
गती द्वितीयात्रिष्टुप् तृतीया चतुर्थ्यावनुष्टुभौग्न्हत्रवेदानीयप्रधान
आज्यहोमे विनियोगः।।ओं आनः प्रजां जनयतु० ओं अघोरचक्षुरप०
ओं इमां त्वमिंद्र मीढ्वः०० सम्राज्ञी श्वशुरे भव० सर्वत्र सूर्यासावित्र्या
इदं न मम विनियोगः।।समंजं।लित्यस्य सूर्यासावित्री सूर्यासावि

(9A)

अनुष्टुप्॥ दधिप्राशनेनाज्यशेषेण हृदयांजने वा विनियोगः॥ ॐ समंजंतु वि॰
नौ॥ अनेन वरवधू दधिप्राशयेत्॥ कृतोपाशिष्टाज्येन वधूहृदये अंजनं कार्यं
हरंत पश्चात्तस्य॥ यदस्येति स्विष्टकृद्धोमः होमशेषं समाप्य इति गृहप्रवेशनी
यहोमः॥ अपराह्णे व्यतीते लघुपरे पुण्याहवाचनं विवाह॥ गृहप्रवेशनीय ~~स्था~~ दि
लिप्य तापिदो विदुः॥ अथ ऐरणीदानं॥ ततः यजमानः सभार्यः देशकालौ
संकीर्त्य विवाहस्य संपूर्णफलावाप्तये वराय तत्पितृमात्रादीनां तत्पक्षीया
णां च यथासंभवं पूजनमहं करिष्ये इति संकल्प्य॥ वरपित्रादीनां संपूज्य
पुनः यजमानः॥ तिथ्यादि संकीर्त्य मम उमामहेश्वररूपी तिद्वारा कन्यादा
नफलसंपूर्णतायै वंशाभिवृद्ध्यर्थे च ऐरणी पूजनं वरमात्रे ऐरणीदा

नमहं करिष्ये॥ ऐरिणीत्म मुमादेवी महेश्वरो गिरिजापतिः॥ अतस्त्वां
पूजयिष्यामि ऐरिणी सर्वकामदां॥ सवस्त्रां चसदीपां च श्रतैर्पैः षोडशा
(10) भ्युर्युतां॥ वरमात्रे प्रदास्यामि कन्यादानस्यासिद्धये तिसं कल्प्य॥ महा
यंत्रापात्रे उमामहेश्वरौ षोडशोपचारैः पूजयित्वा॥ वंशापात्रं वरमा
त्रे दत्यात तत्र मंत्राः वंशो वंशाकर श्रेष्ठो वंशोवं शासमुद्भवः॥ अनेन वं
शादानेन तुष्टो भवतु हिं करोतु मे॥ वंशापात्रमिदं पुण्यं वंशजातस मु
द्भवं वंशानामुत्तमं दानमतः शां तिं प्रयच्छ मे॥ वंशापात्राणि सर्वाणि
मयासंपादितानि वै॥ उमाकांता प्रदत्तानि मम मनोत्रा भिवृद्धये॥ वं

ज्ञार्थहिकरं दानं सौभाग्यादि समन्वितं ॥ वस्त्रेणाच्छादितं पूगफलहेमसमन्वितं
सर्वपापक्षयकरं नानाद्रव्यैस्तु पूरितं ॥ दानानामुत्तमं दानमतः शांतिं प्रयच्छ मे
इति ऐरणीं दत्वा ॥ ततः यजमानः कन्यां वरमातापित्रसंगयोः पृथक्पृथगुपवे
श्य पृथक्कृतौ प्रार्थयेत् ॥ अष्टवर्षा इयं कन्या पुत्रवत्पालिता मया ॥ इदानीं
तव पुत्राय दत्ता स्नेहेन पाल्यतां ॥ वरः संकल्प्य मम पत्न्याः सौभाग्यपम्र
कदोषपरिहारार्थं वधूवस्त्रदानं करिष्ये ॥ कन्यापितापक्षीयस्त्र्याचार्यो
य पूजनपूर्वकं सहिरण्यं वधूवस्त्रं दद्यात् ॥ ततः यजमानः वरपक्षी
याणां ताबूलादि दत्वा जामात्रा सह कन्याहकायाः गृहं गच्छेत् ॥ वरः श्व
शुरं ~~[illegible]~~ श्वश्रुरीं च प्रणम्य आशिषं संगृह्य उम्लेस्वि गृहं गच्छे

(10A)

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

२० २

स्य॥ ततः यजमानः अन्यदिने पुण्याहवाचनपूर्वकं स्थापितदेवतानां उ

(11) त्थापनं मंडपोद्वासनं कुर्यात्॥ इति संक्षिप्त विवाहप्रयोगः ---

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)

दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८

Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com